

Παρουσίαση του λευκώματος της Διεθνούς Αμνηστίας «Λέμε την αλήθεια στην εξουσία», Πάτρα

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ		Άννα
ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ		
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ		
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ		
Πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των		
Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών		

Ομιλία στην παρουσίαση του λευκώματος της Διεθνούς Αμνηστίας «Λέμε την αλήθεια στην εξουσία»	Πάτρα, 26.06.200 3
---	-----------------------------------

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά και τιμή που βρίσκομαι εδώ μαζί με μέλη της Διεθνούς Αμνηστίας, για να μιλήσουμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε μια τόσο σημαντική ημέρα, όπως η σημερινή Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα Βασανιστηρίων, γεγονός που καθιστά την παρουσίαση του βιβλίου «Λέμε την αλήθεια στην εξουσία» της Kerry Kennedy Cuomo εξαιρετικά επίκαιρη.

Οι προσωπικές μαρτυρίες των ίδιων των θυμάτων αποδεικνύουν πως η φρικιαστική και πανάρχαια πρακτική των βασανιστηρίων εξακολουθεί να εφαρμόζεται στο 1/3 των χωρών του κόσμου. Είναι χαρακτηριστικό πως, εκτός από ελάχιστες τοπικές διαφοροποιήσεις, οι μέθοδοι των βασανιστηρίων τείνουν να

μοιάζουν σε ολόκληρο τον πλανήτη, γιατί ο επιδιωκόμενος στόχος είναι παντού και πάντοτε ο ίδιος: η δίψα για εξουσία σε συνδυασμό με την απουσία στοιχειώδους σεβασμού προς τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα τελευταία χρόνια, η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας έχει γεννήσει ελπίδες για περιορισμό του φαινομένου. Ωστόσο, δυστυχώς, οι βασανιστές βρίσκουν ακόμη τρόπους να καλύπτονται. Για παράδειγμα, σύμφωνα με καταθέσεις μαρτύρων στο Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων στην Αθήνα, παρατηρείται το φαινόμενο στην Τουρκία, δίπλα από τις μονάδες βασανιστηρίων, να στήνονται μικρές ιατρικές μονάδες που φροντίζουν για την ταχύτατη εξαφάνιση των ουλών που έχουν προκαλέσει τα σωματικά βασανιστήρια. Επιπλέον, είναι πλέον «της μόδας» η έμφαση να δίδεται στα ψυχολογικά βασανιστήρια, αυτά που δεν αφήνουν εμφανή σημάδια, έχουν όμως τις ίδιες αν όχι σοβαρότερες επιπτώσεις στην υγεία του θύματος, στην οικογένειά του και την κοινωνία.

Η θετική εξέλιξη είναι πως, είμαστε πλέον σε θέση να διαγνώσουμε και να αποδείξουμε την εφαρμογή των βασανιστηρίων ακόμη και σε περιπτώσεις όπως οι προαναφερθείσες. Και αυτό το χρωστάμε στο έργο ανθρώπων που, όπως οι ήρωες αυτού του βιβλίου, αγωνίζονται για τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, διαμορφώνοντας οι ίδιοι με τις δικές τους πράξεις το καλύτερο μέλλον που ονειρεύονται.

Θα ήθελα, λοιπόν, να σας ευχαριστήσω θερμά για την πρόσκληση που μου απευθύνετε να παρευρεθώ στην παρουσίαση αυτού του εξαιρετικού βιβλίου της Kerry Kennedy Cuomo. Το βιβλίο αυτό αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αφού καταγράφει τις εμπειρίες

ανθρώπων που δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύτατο φάσμα της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καλύπτει παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συμβαίνουν σε όλα τα μέρη του κόσμου, όπως είναι η αστυνομική βία, η απόλυτη φτώχεια, η καταπάτηση δικαιωμάτων των γυναικών και των παιδιών, και άλλες που έχουν, κατά κάποιον τρόπο, τοπικό χαρακτήρα, όπως τα δικαιώματα των αυτοχθόνων, οι εξαφανισμένοι σε καιρό δικτατορίας, ο αγώνας για αυτοδιάθεση εθνικών μειονοτήτων και εθνοτικών ομάδων, ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων.

Μέχρι πριν από μερικά χρόνια, τέτοια προβλήματα «τοπικού» χαρακτήρα παρέμεναν σχεδόν άγνωστα. Ειδικότερα μάλιστα, κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, η μόνη περίπτωση να ξεπεράσουν τα στενά γεωγραφικά πλαίσια στα οποία εντάσσονταν ήταν να θεωρηθούν ως απειλή του ενός ή του άλλου στρατοπέδου προς την ανθρωπότητα. Έτσι, οι «εξαφανίσεις» πολιτικών αντιπάλων στις δικτατορίες των λατινοαμερικάνικων χωρών και οι εξωστρακισμοί αντιπάλων επί Στάλιν στη Σοβιετική Ένωση θεωρούνταν, από μεν φίλους, αναγκαίο κακό, από δε αντιπάλους, απόδειξη για τη σκληρότητα που μπορούσε να επιδείξει το αντίπαλον δέος. Αντίστοιχα, όταν η καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων δε μπορούσε να ενταχθεί σε αυτό το πλαίσιο δεν προκαλούσε την ίδια συγκίνηση.

Σήμερα, με την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και των δορυφορικών συστημάτων, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Πολλές φορές, όταν λαμβάνουμε γνώση για κάποια από τις πολλές μορφές που μπορεί να πάρει η καταπίεση και η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, μπορεί να νοιώθουμε πως έχουμε ακόμη πολύ δρόμο να διανύσουμε για έναν κόσμο δικαιότερο, έναν κόσμο ισότητας και

ισονομίας για όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, θρησκείας, ηλικίας, πεποιθήσεων. Κι όμως, το γεγονός και μόνο πως γνωρίζουμε πλέον τόσα πολλά για την κατάσταση που επικρατεί ακόμη και στα πιο απομακρυσμένα σημεία του κόσμου αποτελεί μια σημαντική κατάκτηση που σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να υποτιμάμε.

Σήμερα, οι μαρτυρίες ανθρώπων που γνώρισαν άμεσα ή έμμεσα τη φρίκη των εγκλημάτων τιμής, της αναγκαστικής πορνείας, των δημοσίων εκτελέσεων, των βασανιστηρίων μπορούν να κινητοποιήσουν χιλιάδες άλλους, σε όλον τον κόσμο, για την καταπολέμηση της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όποια μορφή και αν έχει. Αποτελεί πεποίθησή μου πως, όπως ο 19^{ος} αιώνας ήταν ο αιώνας της πάλης των τάξεων, ο 21^{ος} θα είναι ο αιώνας της πάλης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εξάλειψη απάνθρωπων παραδόσεων, της βίας, της μισαλλοδοξίας και του φονταμενταλισμού.

Ωστόσο, χρειάζεται να επισημάνουμε τις νέες μορφές εκμετάλλευσης και παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων που εμφανίστηκαν με ιδιαίτερη ένταση, μετά την κατάρρευση του Σοβιετικού μπλοκ και την οικονομική εξαθλίωση μεγάλων κοινωνικών ομάδων. Αναφέρομαι στην διακίνηση γυναικών και παιδιών με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των Ηνωμένων Εθνών και της Διεθνούς Οργάνωσης Μετανάστευσης πάνω από 500.000 θύματα σωματεμπορίας διακινούνται ετησίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι ροές από τις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης αυξάνονται συνεχώς και προστίθενται σε εκείνες από την Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Οι γυναίκες και τα παιδιά πλήττονται περισσότερο από αυτή τη σύγχρονη μορφή δουλείας, που παραβιάζει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και συνδέεται τόσο με τη φτώχεια και την

υποδεέστερη θέση των γυναικών στην κοινωνία, όσο και με την κουλτούρα της βίας και της πατριαρχίας. Η Ελλάδα πλήττεται άμεσα από τη δράση των διεθνώς οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, γιατί, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελεί χώρα υποδοχής, αλλά και διαμετακόμισης θυμάτων σωματεμπορίας. Χρειάζεται, λοιπόν, πέραν της ισχύουσας ήδη νομοθεσίας, να αναληφθούν πρωτοβουλίες και να σχεδιασθούν συγκεκριμένα μέτρα καταπολέμησης της σεξουαλικής βίας και της διακίνησης γυναικών και παιδιών.

Ένα τέτοιο αποτελεσματικό μέτρο μπορεί να αποτελέσει η ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Κέντρου/Παρατηρητηρίου για την εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα. Σχετική, ολοκληρωμένη πρόταση έχω υποβάλει στους αρμοδίους.

Βασικός σκοπός του Κέντρου θα είναι να ενισχύσει την αντιμετώπιση, στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, του προβλήματος της βίας εναντίον των γυναικών και των παιδιών, με ιδιαίτερη φροντίδα για τις πλέον ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, όπως είναι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, οι μονογονεϊκές οικογένειες, τα θύματα της αναγκαστικής πορνείας και της εμπορίας (trafficking), οι γυναίκες μετανάστριες. Το Κέντρο θα στοχεύει στην ενίσχυση των δυνατοτήτων και των δομών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παροχή βοήθειας και προστασίας στις προαναφερθείσες ομάδες, καθώς και για την επεξεργασία και προώθηση ευρωπαϊκών προσεγγίσεων για τη βελτίωση των προγραμμάτων πρόληψης, καταπολέμησης της δράσης των εγκληματικών δικτύων και προστασίας των θυμάτων. Το Κέντρο θα στοχεύει επίσης στην ενημέρωση του κοινού για το πρόβλημα της βίας και της εμπορίας ανθρώπων και θα συμβάλει στην ενίσχυση της

ικανότητας των θυμάτων να ενσωματωθούν στο ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό πλαίσιο.

Σημαντικός αρωγός είναι και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο είναι προσηλωμένο στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαθέτει την εξουσία της σύμφωνης γνώμης, την οποία αξιοποιεί σε κάθε ευκαιρία για να προωθήσει το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τόσο εντός, όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απέρριψε, στο όνομα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια σειρά από χρηματοδοτικά πρωτόκολλα που έπρεπε να συναφθούν με τρίτες χώρες, αναγκάζοντας τις χώρες αυτές να ελευθερώσουν πολιτικούς κρατούμενους ή να προσυπογράψουν διεθνείς δεσμεύσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Χάρη στο Κοινοβούλιο, η Σύμβαση της Κοτονού, η οποία συνδέει την Ευρωπαϊκή Ένωση με 77 κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ), περιλαμβάνει πλέον μια «ρήτρα περί δημοκρατίας». Τη δυνατότητα δηλαδή να διακόπτονται οι ενισχύσεις προς κράτη τα οποία είναι υπεύθυνα για σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θεσμοθέτησε το 1988 το βραβείο Ζαχάρωφ με το οποίο κάθε χρόνο βραβεύονται μία ή περισσότερες προσωπικότητες ή ακόμη μια ομάδα προσώπων, που διακρίθηκαν ιδιαίτερα στην προσπάθεια για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το 1995 το βραβείο Ζαχάρωφ απονεμήθηκε στη Λεϋλά Ζάνα, η οποία από το 1994 βρίσκεται στη φυλακή, επειδή τόλμησε να μιλήσει κουρδικά μέσα στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως ειδικότερο στόχο να παράσχει στους πολίτες της ένα αυξημένο επίπεδο προστασίας στο πλαίσιο

ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μέσω της Επιτροπής Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, αλλά και της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών, της οποίας έχω την τιμή να προεδρεύω, είναι βαθιά προσηλωμένο στην επίτευξη αυτού του στόχου, για όλους όσους διαμένουν στην Ένωση.

Δυστυχώς, όμως, τα μηνύματα που λαμβάνουμε δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για εφησυχασμό. Όπως γνωρίζετε, κάθε χρόνο συντάσσεται από το Κοινοβούλιο μια έκθεση για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην τελευταία, πολυσέλιδη, έκθεση, που συνέταξε η ευρωβουλευτής Joke Swiebel, περιγράφεται μια πλειάδα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαπράττονται καθημερινά στα ίδια τα κράτη μέλη της Ένωσης σε βάρος των πολιτών τους. Η έκθεση ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, αφού συγκρούστηκε με κατεστημένες πρακτικές στα κράτη μέλη, όμως τελικά υιοθετήθηκε από την ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 15 Ιανουαρίου 2003.

Είναι, επίσης, γνωστό πως τα τελευταία χρόνια διεξάγεται μια ευρύτερη συζήτηση σχετικά με τα ακριβή καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφορικά με το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ένωση και ιδιαίτερα σχετικά με το ρόλο της ετήσιας έκθεσής του. Στη διεξαγωγή της συζήτησης αυτής είναι εξαιρετικά σημαντική και η συμβολή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, όπως η Διεθνής Αμνηστία που, με την έκθεσή της «Μια κριτική αξιολόγηση των εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα» (της 21 Μαρτίου 2002) συμβάλλει

ενεργά και δημιουργικά στη διεξαγωγή του διαλόγου.

Είναι, λοιπόν, απαραίτητη η όσο το δυνατόν στενότερη συνεργασία της κοινωνίας των πολιτών με θεσμικά όργανα που, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι ανοικτά στο διάλογο και σε προτάσεις. Οι ιστορίες που διηγούνται οι πρωταγωνιστές των συνεντεύξεων της κας Kennedy αποτελούν αδιαμφισβήτητες αποδείξεις πως η αξία της προσωπικής συμμετοχής του καθενός μας είναι αναντικατάστατη και πως οι ανθρώπινες εμπειρίες δε μπορούν να υποκατασταθούν εύκολα από τη δράση των θεσμικών οργάνων. Αυτές οι συγκλονιστικές εμπειρίες, που είναι εμπειρίες ζωής ανθρώπων λιγότερο ή περισσότερο γνωστών για το έργο τους, αποτελούν αδιάψευστη μαρτυρία για το πόσα σημαντικά πράγματα μπορεί να καταφέρει ο άνθρωπος που είναι αποφασισμένος να αντισταθεί στην αδικία. Η γνωστοποίηση των ιστοριών τους ενισχύει τον αγώνα όλων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ελπίζω πως το ρεύμα που οι άνθρωποι αυτοί δημιουργούν θα ενισχυθεί μέσα στα επόμενα χρόνια ώστε, όχι μόνο να ακούσει η εξουσία την αλήθεια που της λένε, αλλά και να υποχρεωθεί να την αξιοποιήσει προς όφελος του ανθρώπου.